

MUĞLA İLİ-DÜĞEREK KÖYÜ TARİHİ, KARAKTERİSTİK 19. YÜZYIL GIYİMLERİ VE BAŞBAĞLAMA KÜLTÜRÜ
HISTORY OF MUĞLA PROVINCE DÜĞEREK VILLAGE CHARACTERISTIK 19TH CENTURY AND HEADBINDING CULTURE

Asiye ASLAN ÖZŞEN*

Öz

Bu makale, Muğla ili Düğerek köyünün 19. yüzyıl karakteristik giyimleri, baş bağlama kültürü ve tarihi üzerine bir araştırmayı içermektedir. Türkiye tıpkı türkülerde, manilerde, oyunlarda, yemeklerde vb. hem baş bağlama hem de giyim çeşitliliği ile köyden köye farklılık gösterebilen çok zengin bir kültüre sahiptir. Bu araştırmanın amacı Düğerek köyünün giyim kuşamında yer alan ve bu gün neredeyse yok olmaya yüz tutmuş olan karakteristiğiyle kendisini Muğla Merkez giyiminden ayırarak kimliklenen giyim örneklerini belgelemek, tarihe katkı sunmak ve ölümsüzleştirmektir. Ayrıca Düğerek köyüne ait baş bağlama kültürü örneklerinin, bu örneklerin detaylarının aynı zamanda giyim ve aksesuarlarla birlikte bunların bugün artık kullanılmayan isimlerinin tekrar literatüre kazandırılması gelecek kuşaklar için de önemlidir.

Araştırma için çeşitli zamanlarda ve periyotlarda Düğerek köyü halkının en yaşlılarından olan bireylerin anılarında yatan ve akıllarında kalan 19. yy.'a dair giyim örnekleri üzerine söyleşiler gerçekleştirilmiştir. Yaşayan canlı kütüphanelerimiz olan yaşlı Düğerek köyü halkının anlatımlarından, sahip oldukları giyim kültürüne dair bilgi ve deneyimlerinden de yararlanılmıştır. Bu anlamda Düğerek köyünün karakteristik giyim parçalarından olan Nakışlı Şamı, Çabıklı (Çapıklı) Don, Kahverengi Yazma, Kırmalı Don, Sarı Peştamal, Gollu Peştamal, Peşli Henteri, Dilgozele alınarak ebatları, kumaş türleri, sosyolojik dili ve sembollerine anlatılmaya ve tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Düğerek Köyü, Baş Bağlama Kültürü, Kahverengi Yazma, Sarı Peştamal, Çabıklı (Çapıklı) Don, Nakışlı Şamı, Kırmalı Don, Gollu Peştamal.

Abstract

This article contains a survey of the characteristic clothing, headbinding culture and history of Düğerek village of Muğla province in the 19th century. Turkey like in the folk songs, in plays, food etc. Has a rich culture that can vary from village to village with both headband and clothing variety. The purpose of this study is to document and contribute to the history of clothing, which has been identified in the clothing sector of Düğerek village which has become almost extinct today. In addition, it is important for future generations that the details of these examples as well as the clothing and accessories, which are no longer used, will be reintroduced into the literature.

For this research, interviews on clothing samples of the 19th century which are in the minds of the oldest people of Düğerek village various times and periods were realized. The knowledge and experience of the clothing culture of the old Düğerek village people, who live in our living libraries have also been benefited. In this sense, the characteristic clothing of Düğerek village, Embroidered Şamı, Çabıklı Underpants, Brown Neckwear, Kırmalı Underpants, Yellow Waistcloth, Gollu waistcloth, Peşli Henteri, Dilgoz such as handled by the size of the sociological language and symbols tried to be described.

Keywords: Düğerek Village, Headbinding Culture, Brown Neckwear, Yellow Waistcloth, Çabıklı Underpants, Embroidered Şamı, Kırmalı Underpants, Gollu Waistcloth.

Giriş

Düğerek'in sokakları ile bütünleşen ve yine Düğerek'e uzaklardan bakıldığında etkisinde kalınan peyzajı, yeryüzüne düşmüş beyaz bir bulut görünümündedir. Bu yerleşim alanının ziyaretçilerinin görsel sürpriziyse her an geçmişten günümüze geliyormuş izlenimi veren, bu köyün sokaklarında dolaşan ve aniden karşımıza çıkıvermesi muhtemel karakteristik görünümlü Düğerek kadınlarıdır. Özellikle orta yaş üstü Düğerek kadınlarının geçmiş zaman motifli görünümliyse "ak basmadan donları" ve bu donların çorapları içine sokulmuş paçaları, başlarına taktıkları "işlenikli şamıları" ve söz konusu şamının içine taktıkları, bir kısmı alınlarından gözüken "kahverengi yazmaları"ndan oluşur. Bu giyimlerin kullanım oranı, her geçen gün biraz daha azalsa da, bu gün hala o dar sokaklardan her an önümüze çıkıverme olasılığı bulunan giyim özelliklerindedir.

Düğerek Köyünün İsmi ve Tarihi

Şeytanköy ismiyle de anılmakta olan Düğerek köyüyle ilgili kulaktan kulağa anlatılan hikayeye göre Sultan Abdülmecid zamanında (1823-1861) köye koyu esmer tenli, Hasan Çavuşoğlu Derviş Ağa isimli,

* Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Rektörlük Güzel Sanatlar Bölümü

Tavaslıoğlu lakaplı zengin bir kişi gelmiştir. Bu kişi köyün güneybatısından bir arazi alır ve bu alana hanlar, hamamlar yaptırır. Arazisini ve üzerindeki binalarını korumak için etrafına duvar ördürmeye karar verir ve duvarın yapılmasında Düğerek köyünden bir kısım halkı ırgat olarak çalıştırır. Bu ırgatlar duvarın taşlarını Hamursuz Dağı'ndan elden ele taşıyarak Düğerek'e getirmektedirler. İşçiler aylar sürdüğü halde duvarı bitirmek istemedikleri için adeta Hasan Çavuşoğlu Derviş Ağa'ya pes dedirtmek istemesine gündüz yaptıkları duvarı, gece gizlice inşaata gidip yıkmaktadırlar. Bunun üzerine Derviş Ağa durumu anlar ve inşaatı durdurur. En sonunda Arapevleri denilen bu inşaat alanını köylülere bağışlar. Bu olaylar esnasında ellerini havaya açarak. "Yarabbi şeytanı yarattın, Düğerek'liyi neden yarattın" der. Böylece köyün adı "Şeytanköy" olarak anılmaya başlanır (http://dumberek.atwebpages.com/index-5.3_makale-arastirma-dugerek-seytankoy-denmesi.html).

Düğerek köyünün tarihine kısaca değinmek gerekirse, öncelikle Düğerek adı, bu köyün tarihi köklerinin, Oğuzlar'ın "Döger Boyundan" gelmiş olmasına dayandırılmaktadır. Bu bilgi, zaman içinde Döger sözcüğünün, Düğerek söyleyişine ulaştığını düşündürmektedir. Köy tarihi XIII. yy'a kadar geri gitmektedir. Ancak en erken olarak XVI. yüzyıla ait bilgi ve belgelere ulaşılabilmektedir. Düğerek hakkında en önemli belge ise Evliya Çelebi'nin XVII. yy da kaleme aldığı Seyahatname'sidir. Bu kitabın Muğla sayfasında, Düğerek mahallesinin varlığından bahsedilmekte ve buradaki ev sayısı, vb. hakkında bilgiler verilmektedir.

Fotoğraf 1:

Fotoğraf 1: Avlu kapısı üzerindeki güneş motifi.

Fotoğraf 2:

Fotoğraf 2: Avlu kapısı üzerindeki güneş motifi detay

Fotoğraf 3:

Fotoğraf 3: Tıngıraklı dışkapı, detay.

Fotoğraf 4:

Fotoğraf 4: Tıngıraklı oda kapısı, detay.

Fotoğraf 5:

Fotoğraf 5: Kahverengi yazma, henteri, kırmalı don, işlenikli şamı ile yaşlı kadın.

Bu hikayeden kurnaz insanlarıyla da ünlü olduğu anlaşılan, Düğerek'in avlu kapılarındaki bu ayna şeklindeki ve etrafına ışık saçan güneş motiflerinin anlamı ise bir Türk inancına göre şu şekilde de açıklanabilir, "Ay ile güneşin kendi kendilerine, sahip oldukları bir güç veya kudretleri yoktu.

Fotoğraf 6:

Fotoğraf 6: Sarı Peştamal genel görünüş.

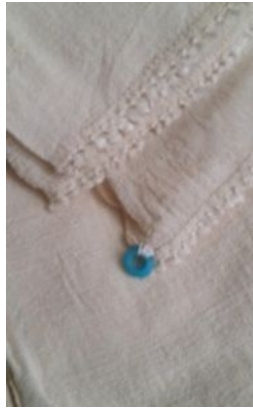
Fotoğraf 7:

Fotoğraf 7: Sarı peştamal ile yaşlı kadın.

Fotoğraf 8:

Fotoğraf 8: İşlenikli şamu, kahverengi yazma, peşli henteri ile yaşlı kadın.

Fotoğraf 9:

Fotoğraf 9: Bürümcek şamının ucunda Dilgoz.

Fotoğraf 10:

Fotoğraf 10: Gollu bürüntü prototipi.

Fotoğraf 11:

Fotoğraf 11: Gollu bürüntü detay.

Bunlar, yalnızca Tanrı'nın verdiği ışık ve sıcaklığı yansıtmaktan başka, bir iş yapmıyorlardı. Nihayet bir maden parçası olan aynadan başka bir şey değil idiler. Bu sebeple, Şamanların ayna ile fala bakmalarını, bu inanışlarla ilgili görenler olmuştur. Şamanlara göre, dünyada ne olmuş ve ne olacaksa her şey ve her olay, bu aynaya vururdu. Tabii olarak Şaman'ın elindeki ayna da, ay ile güneşin bir sembolü idi. Şaman, elindeki bu güneşe bakarak falını açar ve gelecek hakkında fikirlerini söylerdi" (<http://www.sonsuz.us/turk-mitolojisi-ne-gore-gunes-ay-ve-yildizlar/>).

Düğerek'teki güneş motifi kullanımına önemli bir dayanak da, "Sistemin merkezinde yer alan Güneşin aynı zamanda gücü temsil ediyor" olmasıdır (<http://www.sozcu.com.tr/astroloji/astroloji-dersleri/gunesin-mitolojideki-anlami-ve-onemi/>).

İnsanlar bin yıllar ötesindeki kültürel köklerinden miras aldıkları ve bilinç altından dışarıya vurdukları bu kültürel kodları istem dışı olarak ya da farkında olmaksızın dışa vurmaları sureti ile kullanıyor olabilirler mi? Öyle gösteriyor ki Düğerek kapılarının tamamında güneş motifinin kullanılması ve bu köyün halkının göçler yoluyla Orta Asya'dan gelmiş olması tesadüf değildir (Düğerek köyünün, Oğuzların Döğer boyundan bir kısım insanın bu civara yerleşmesi sonucu kurulduğu çeşitli kaynaklarca ifade edilmektedir). Bu kişiler, bu güneş biçimlerini, bilinç altı kültürel kodlarının etkisiyle ve istem dışı ifadeleriyle yani spontane şekilde gücü üzerinde ya da hanesinde bulundurmaları amacıyla kullanmış olabilirler. Düğerek Köyünün avlu kapılarının üstündeki onlarca örnekten biri de, 16 Nisan 2018 tarihli Düğerek görüşmesinde fotoğrafı çekilen Cevdet Toprak'ın evinin avlu kapısı üstündeki güneş biçimidir (Fotoğraf: 1-2), (Toprak, 1931, 2018). Dolayısı ile bu köyde eski Türk inanışları ve adetlerine yönelik de izleri geçmiş kültür kodlarında aramak mümkündür. Örnek vermek gerekirse;

1-Yakut Türkleri, ay ile güneşi iki ayrılmaz kardeş gibi kabul ediyorlardı. Onlara göre “Güneş Tanrısı” (Kun-Toyon) daha önemli idi. Yakut efsanelerinde, “Ay ile güneşin aralarında kavga ettiklerini de görüyoruz. Büyük kahramanlar ve iyi insanlar, genel olarak ay ile güneşin himayesindeydiler. Kötü ruhlar ise onlarla, süresiz olarak savaş halinde idiler. Bu kötü ruhların bazen güneşi kovalayıp yakaladıkları da oluyordu. Güneş tutulması olayı, böyle kötü ruhların güneşi mağlup edip de, ele geçirdikleri zaman meydana geliyordu. Yakutlar, ay ve güneş bayramını da ilkbaharda yaparlardı”.

2-Altay Türklerine göre ise, “Büyük Tanrı Ülgen, ay ile güneşe dokunan bir dağda otururdu. (Bazı hikayelere göre ise) Tanrı Ülgen, ay ile güneşin daha da ötelindeydi. Onun tahtı, çok uzaklardaki yıldızlar üzerinde kurulmuştu. Esasen, ay ve güneşi yaratan da, yine Tanrı Ülgen idi. (Altay Türklerine göre), güneşin kırıntılarından meydana gelmiş ve insanlara daima iyilik getiren, bir Tanrı da vardı. Bu Tanrının adı, “Suyla” idi. Bu Tanrı insanları daima korur ve onların, gök altında rahat ve huzur içinde yaşamalarını sağlardı (<http://www.sonsuz.us/turk-mitolojisine-gore-gunes-ay-ve-yildizlar/>). Bu durumda Dügerek kapılarında kullanılagelen özellikle güneş motifi, kapının açıldığı hanenin üzerinde güneşin sembolize ettiği mutluluğun, huzurun eksik olmamasını için de kullanılıyor olabilir.

3-Ayrıca Şamanist inanışında da, kötü ruhlar güneş ve ay ile mücadele ederler. Çünkü güneşle ay iyilik yaparlar. Dünyaya, insanlara ışık, bereket ve hayat verirler. Kötü ruhlarla mücadele de bu yüzden olurdu. Kötü ruhlar bu mücadelede üstün geldikleri zaman güneşle ayı tutarak karanlıklar âlemine atarlar. İşte o zaman güneş ve ay görünmez. Ay tutuldu, güneş tutuldu da bunun için denirdi. Çünkü kötü ruhlar güneşle ayı hapsedmek için tutarlardı. Bu sebeptendir ki Şamanist’ler kötü ruhları korkutmak ve kaçırarak güneşle ayı kurtarmak için gürültü yaparlar, bağırırlar. Bu geleneğin bir devamı olarak, günümüzde dahi bazı köylerde, hatta şehirlerde ay tutulduğu zaman tenekelere vurulur, bağırılır ve tüfek atılır (<http://www.sonsuz.us/turk-mitolojisine-gore-gunes-ay-ve-yildizlar/>). Bundan dolayı, günümüzde dahi Dügerek’deki neredeyse her sokak kapısı üzerinde rastladığımız bu parlak gök cismi (simgesel biçimleriyle) o haneye gelmesi muhtemel kötülüklerin alıkonulması yani kötülüğün engellenmesi amacıyla da kullanıldığı ihtimalini ortaya koymaktadır.

Dügerek Köyündeki hem ev girişi kapılarında hem de oda kapılarında kullanılan ve ismini üzerindeki bir nevi zil işlevi gören tıngıraktan alan kapılar ise gerek eve dışarıdan gelen yabancı misafirlere karşı, gerekse de ev halkının birbirinin mahremine duydukları saygıdan dolayı bir nevi sesli ön uyarı sistemi olarak da kullanılmaktadır. Dışarıdan gelen yabancı evdeki özel yaşamın ifşa olmaması için bu sesli kapı mekanizması ile uyarı yapma imkanına sahip olur. Aynı durum odaların kapılarındaki kilit sistemi (tıngıraklı kapı) için de geçerlidir. Bir nevi kapı tıklatma işlevi gören bu sistem, odanın içindeki kişiden, odaya girmek üzere dolaylı bir izin isteme, odaya girişi haber verme amacıyla da kullanılmaktadır. 16 Nisan 2018 tarihinde Dügerek’de Habibe-Cevdet Toprak çifti ile yapılan birebir görüşmede çekilen fotoğrafta tıngıraklı kapı örnekleri görülmektedir (Fotoğraf: 3-4), (Toprak, 1932, 2018), (Toprak, 1931, 2018).

Dügerek’e kadınlarına ait karakteristik bazı giyim örnekleri

Dügerek’te kullanılan en karakteristik giyim örneklerinin başında “sarı peştamal” ve “nakışlı-ışlenikli şamı” gelir (Fotoğraf: 5-6-7-8). Habibe Toprak Dügerek köyünün karakteristik giyim tarihi ile ilgili şunları anlatmıştır. “Ben ninemin 40 yaşında halini gördüm. O da peşli henteri giyerdi. Gençliğinde başına elinde, kasnakta işlediği işlenikli şamıyı takarmış. Bu yüzden işlenikli şamı, henterili giyim bu köy var olduğundan beri burada kullanılmaktadır (Toprak, 1932, 2018). 24 Mart 2016 Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek’te yapılan yüz yüze görüşmede kendisinin aile albümünden annesi, Nebiha Tok’a ait fotoğrafın görseli oluşturulmuştur. Nebiha Tok bu görselde geleneksel Dügerek giyimi olan peşli henteri, işlemeli şamı ve kahverengi yazma ile görülmektedir (Tok, 1935, 2016), (Akdağ, 1956, 2016).

1-Sarı peştamal, Dügerek’te pamuk hasatı-dökümü yılda 3 kez yapılır. Birinci hasat pamuk genellikle çok sarı olur. Bunlardan sarı peştamal (sarı bürüntü) yapılır. İkinci hasat ise daha çok krem rengi gibi olur ve bunlardan sarı çarşaf yapılır. Üçüncü hasat pamuksa çok daha beyaz olur ve bunlardan genellikle beyaz çarşaf vb. için dokuma kumaş hazırlanır. Ayrıca sarı rengin solmaması için pamuk iplikler boya ile kaynatıldığı esnada içine kekik ve limon kabuğu da konulur (Ölmez, 1948, 2017). Dügerek Köyünün en karakteristik giysilerinden sayabileceğimiz, 1970’li yıllara kadar Dügerek kadınları tarafından yoğun şekilde kullanılan “Sarı Peştamal” yaklaşık 1m x 1.75 m. ebatında ve sarı zemin üzerinde beyaz çubuklar şeklinde çizgili yani çubuklu şekilde dokunurdu. Bu çubuklar kısa kenara paralel şekilde çeşitli kalınlıkta ve birbirine farklı uzaklıklarda bir anlayışla motiflendirilirdi. Günlük kullanım için el tezgahlarında ve hem atkısı hem de çözgüsü pamuk olarak dokunurdu. Özel günler yani düğün ve bayram günleri için hazırlananlar ise çözgüsü ipekten dokunan peştamallardı. Bu peştamallar hem genç kızlar, hem gelinler, hem de yaşlı kadınlar tarafından başın üstünden sırta doğru örtülme sureti ile kullanılırdı. Peştamalin

uçları kullanan kişi tarafından çaprazlanarak, koltuk altlarına sıkıştırılırdı. Sarı peştamallar evli-bekar tüm Düğerek kadınları tarafından kullanılırdı ama gençler özellikle düğüne giderken mutlaka bu peştamalı bürünürlerdi. 16 Nisan 2018 Düğerek görüşmesinde Habibe Toprak koleksiyonundan çekilen fotoğrafta sarı peştamalin genel görünüşü resmedilmiştir (Fotoğraf: 6), (Toprak, 1932, 2018). 24 Mart 2016 Düğerek görüşmesinde de Muzaffer Masal'ın karakteristik sarı peştamalıyla fotoğrafı çekilmiştir (Fotoğraf: 7), (Masal, 1941, 2016). Bu da göstermektedir ki Muğla'nın giyim konusundaki en temel ayrımlarından olan mahalli peştamal renkleri Muğla pazarına gelen köylü kadınların, hangi köyden olduklarının bir tür adres bilgisi, imzası niteliği taşımaktadır. Aynı İskoç eteklerinde olduğu gibi Muğla'nın peştamal renkleri de bir tek kullanıldığı köye has olmuş ve başka köylerce taklit edilmeyerek kimlikleşmiştir (Aslan Özsen, 2017, 261). Sarı peştamal, Düğerek'te sadece bir iki kadın tarafından, diğer Düğerekli için ücret karşılığında dokunurdu Sarı bürüntü (sarı peştamal) bir sosyolojik dili ifade etmesi açısından bir kız çocuğunun ilk kez genç kız olmasıyla birlikte kullanmaya başladığı bir örtüydü (Akdağ, 1956, 2017).

2-Nakışlı şamı, Muğla ve çevresinde genel baş bağlama şekli dörtgen bir örtünün, üçgen haline getirildikten sonra, bu üçgenin uzun kenarının altında kalacak şekilde uçlarının da çene altından çapraz şekilde dolaştırıldıktan sonra başın tepesinde düğümlenmesi şeklindedir. 26 Mart 2017 Güldane Ölmez ile yapılan Düğerek görüşmesinde 1907 doğumlu, anneannesi Zehra Sarı'nın aile albümündeki resminden fotoğraf çekilmiş ve işlenikli şamının eski yıllara ya da 19. yy a dayalı kullanımı belgelenmeye çalışılmıştır (Fotoğraf : 5), (Ölmez, 1948, 2017). 24 Mart 2016 Fatma Gülşen Akdağ Düğerek görüşmesinde ise bu kez Gülşen Akdağ'ın aile albümünden, 1935 doğumlu, annesi Nebiha Tok'un resminden fotoğraf çekilerek, işlenikli şamının kullanımının kültürel devamlılığına örnek oluşturulmuştur (Fotoğraf: 8), (Tok, 1935, 2016). 24 Mart 2016 Şahser Özdemir Düğerek görüşmesinde ise kendisinin işlenikli şamı bu gün de kullandığına dair bir görsel ve detayı sunulmuştur. Yıldız motifleriyle süslü olan bu işlenikli şamı, kendisinin özel koleksiyonundan olup görselde detayı sunulmuştur. (Fotoğraf: 21), (Özdemir, 1948, 2016). Düğerek ağzında ismine, benli şamı ya da işlenikli şamı da denilen bu başörtüsü, yine yaklaşık 90x90 ve ya 120x120 cm gibi değişik ebatlarda olabilirdi. Önceleri elde direkt olarak beyaz markizet kumaşının üzerine işlenirdi. Bu markizet kumaşa işlenen şamular genellikle ağır-kaliteli olarak nitelendirilir ve düğüne vb. giderken kullanılırdı. Günlük olarak kullanılacak işlemeli şamı ise ince humayun kumaşından işlenirdi. Köyün hayattaki en yaşlı kadınlarından olan Emeti Karaağıl, 25 Mart 2017 tarihli Düğerek görüşmesinde, "Hamidelerin Şehnaz bu işlenikli şamı elinde hazırlardı. Makine çıkmadan önce biz de kendisine yemeni işletirdik" diyerek işlenikli şamının kimler tarafından hazırlandığını anlatmıştır (Karaağıl, 1918, 2017). Düğerek kadınları açısından uzaktan bakıldığında, puantiye gibi görüntü veren baş bağlama şekli oldukça dikkat çekici ve karakteristiktir. Bu şamuların üzerine küçük yapraklarıyla çiçeklerin tasvir edilenler olduğu gibi sadece noktalı olanları değil, yıldızlı örnekli olanları da vardır. Bu nakışlarda özellikle doğadan ilham alındığı gözlemlenmektedir. Ayrıca Düğerek köyünün köklü ailelerini, özellikle Orta Asya Cumhuriyetlerinden gelme aileler oluşturmaktadır. Bu durum, köyün giyim kültüründe ve nakışlarında var olan, Orta Asya devletleriyle ortak bir kültür varlığı araştırmasını da gerekli kılmaktadır. Örneğin Azerbaycan kadın milli giyimlerinde kullanılmakta olan etekler üzerinde gözlemlediğimiz bazı nakış türleriyle, Düğerek işlenikli şamularının üzerindeki nakışların benzerlik gösteriyor olması da Düğerek'in milli tarih kültürüne dair köklerine de ışık tutuyor görünmektedir (Fotoğraf: 30-31). Bu kültür köküne belge oluşturması muhtemel görünen fotoğraf ise 15 Mart 2016 tarihinde Şahser Özdemir ile Düğerek'te yapılan yüz yüze görüşmede kendisinin özel koleksiyon yıldız motifli-işlenikli şamısından fotoğraflanmış ve detay görüntüsü sunulmuştur (Fotoğraf: 21), (Özdemir, 1948, 2016).

Düğerek giyiminde, Sarı Peştamal ve işlenikli şamıdan sonra en karakteristik diğer parçalar ise "çapıklı don" ve "dilgoz" isimli aksesuardır.

Çapıklı don, 25 Mart 2017 Emeti Karaağıl ile yapılan Düğerek görüşmesinde, kendisinin kullandığı çabıklı donun resmi çekilmiştir (mavi basmadan don da deniliyor), (Karaağıl, 1918, 2017). Yaklaşık iki metre kumaştan dikilirdi. Paçaları düzdür, herhangi bir kırma yoktur ve ayak bileği uzunluğundadır. Ağ kısmı sadece bir karış kadar yüksekliktedir ve uçkur yani donun bel kısmı, hemen kasık çizgisi üzerine gelecek noktada durur. Genç gelinler ve genç kızlar genellikle beyaz üzerine küçük desenleri olan kumaşlarla dikilmiş çapıklı don giyerdi. Basmanın olmadığı dönemlerde ise çapıklı don gibi bir çok eşyanın kumaşı yerli halk tarafından tarlalarında yetiştirilen pamuklardan dokunurdu ve bu kumaşlara " kapıt bezi ya da dimi" denilirdi. Kapıt bezinin de çok renkli ve açık tonda olanları genç kızlar ve gelinler için çok koyu tonda ve desensiz olanları da yaşlı ve dul insanlar için hazırlanırdı. 15 Mayıs 2016 Naciye Akdağ ile yapılan Düğerek görüşmesinde, annesi Naciye Akdağ'a ait özel aile albümünden çekilen fotoğrafta anneannesi Faden Bıyık dimiden dikilmiş koyu renk çapıklı donu ile görülmektedir (Fotoğraf: 18), (Bıyık, 1901, 2016), (Özdemir, 1948, 2016). Genç kız ve genç gelin renkleri genellikle yavru ağzı, turuncu, pembe ve açık mavidir.

Çapıklı donun da aynı kırma donda olduğu gibi ağında “çapık” ya da “çabık” denen parçalar olduğundan ismi “çapıklı don” olmuştur.

Dilgöz (Düğerek söyleyişi ile dilgoz), camdan olmasına özellikle dikkat edilen bu aksesuar, bürümcük şamının sırta gelecek ucuna, bakanın görebileceği köşesine takılan halka şeklinde ve mavi renkli bir boncuktur (Fotoğraf: 9). Feriştah Keyf 26 Mart 2017 Düğerek görüşmesinde, Dilgoz hakkındaki şunları anlatmıştır. “Hem şamının güzelliğine kalitesine, hem dokuyana hem de şamıyı takana nazar değmemesi için özellikle ve muhakkak kullanılırdı” (Keyf, 1948, 2017).

Fotoğraf 12:

Fotoğraf 12: Gollu bürüntü, genel görünüşü.

Fotoğraf 13:

Fotoğraf 13: Gollu bürüntü ile yaşlı kadın.

Fotoğraf 14:

Fotoğraf 14: Gırmalı don.

Dört ayak peştamal 16 Nisan 2018 Güldane Ölmez ile yapılan Düğerek görüşmesinde, kişisel aile albümden fotoğraflama yapılmıştır ve bu fotoğrafta dedesi Ömer Sarı askerden gelirken getirdiği pelerinle görülmektedir (Dört ayak peştamal), (Fotoğraf: 10). Hem atkısı hem de çözgüsü pamuk ipliğindedir. Güldane Ölmez, 16 Nisan 2018 de yapılan yüz yüze görüşmede Gollu bürüntü hakkında şunları anlatmıştır. (Gollu bürüntü), özellikle yaşlı kadınlar tarafından örneğin dini bayramlar ve düğün gibi özel günlerde kullanılan bir baş üstü örtüsüdür “Gollu bürüntü 2.5 metre boyunda, 1 metre enindedir. Her iki kısa kenarın uçlarına küçük ve kırmızı renkli, ismine “koza” denilen püsküller yapılırdı. Atalarımızın Çanakkale Savaşında döktüğü kanı temsil ettiğinden kan kırmızı rengindedir. Atatürk’ün de bu bürüntüyle resmi vardır. Dedem ağlayarak anlatırdı. Bizim aileden dokuz erkek Çanakkale Savaşına gitmiş (Foto 10). Bu askerlerden sekiz kişi şehit olurken bir tek dedem Ömer Sarı geri gelmiş ve gelirken de Çanakkale’den bu bürüntüyü getirmiştir. Muğla’da çok sevilen ve kol yerlerinde oyuntuları olan bu bürüntüye önceleri “Dört ayak peştamal” denilmiştir. Muğla’da kullanımı son derece yaygın hale gelen bu bürüntü sonradan kol delikleri olmaksızın düz dikdörtgen bir şekilde ve açık toprak rengi zemin üzerine yine kan kırmızı renginde şeritlerle süslenecek dokunmaya başlanmıştır. İsmi de “gollu bürüntü” olarak kullanılmıştır (Ölmez, 1948, 2018) 16 Nisan 2018 HabibeToprak ile Düğerek’te yapılan görüşmede kendisinin kişisel koleksiyonundan çıkardığı gollu bürüntüsüyle fotoğrafı çekilmiş ve üzerindeki kozalarla da detay görseli sunulmuştur (Toprak, 1932, 2018), (Fotoğraf: 11-12-13).

Peşli Henteri (Peşli enteri), koltukaltı kısmına ek olarak parça konulmak suretiyle oluşturulurdu. Bu ek olarak eklenen bu parçaya da “Peş” denildiği için bu elbisenin ismine “peşli enteri” denilmiştir. 4.5-5 metre kumaştan dikilirdi. En büyük özelliği geniş ve rahat olması ve beline herhangi kumaşları bükme suretiyle oluşturulan kuşakla kullanılıyor olmasıdır. Genellikle yaşlı insanlar tarafından giyilen peşli henterilerin yakaları yuvarlak olurdu ve bu yakalara biye geçirilirdi. Gençlerin henterilerinde ise yaka yuvarlak şekilde kesilirdi ve yakanın ön kısmında çocuk emzirmeye müsait olacak şekilde basit bir açıklık olur ve boyun kısmına doğru, en uç kısımda (imkanlar nispetinde) sadece bir düğme ile bu açıklık kapatılmış olurdu. Bu yaka açıklığı eğer ailede bir fakirlik varsa çatal iğne ile de kapatılırdı. Etek boyu ise dizin 4 parmak altında olurdu. Bilek kısımları da düz, biyesiz ya da bilezsiz olurdu. Ayrıca gençlerin henterilerinin belleri ip çekilerek büzülmüş, küçük plili ya da bel hizasından kesik, kloş olarak dikilirdi. Genç henterileri genellikle vücuda biraz daha otururdu (Fotoğraf: 5-8-16). 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile yapılan yüz yüze görüşmede yaşlı insanlar bu henterileri giydiklerinde, bellerine de

kemer olarak benli şamudan bel kuşağı taktıklarını anlatmıştır. Ayrıca gençlerin ise henteri bellerine deri kemer taktıklarından da bahsetmiştir (Fotoğraf: 25-26), (Akdağ, 1956, 2016).

Kırık don, Düğerek halkı tarafından ismine 'büzmeli don' da denilen bu don yaklaşık 4-5 metre kumaştan ve elde dikilirdi. Fatma Gülşen Akdağ'ın 15 Mayıs 2016 tarihinde Düğerek'te yapılan yüz yüze görüşmedeki anlatımına göre, "bel kısmı Amerikan bezinden (köy ağzıyla kapıt bezi ya da dimi) uçkurla büzülürdü. Kırık donun kendisi önceleri el tezgahında dokunmuş kaput bezinden, sonraları ise pazen basmadan, yorgan yüzü kumaşından (saten ya da atlas olarak bilinen) dikilirdi. Turuncu, mavi ya da pembe renkli olanlarını genç kızlar ve yeni evli gelinler giyerdi. Tarlaya giderken kahverengine boyanmış kumaşlardan dikilen donlar giyilirdi. Yaşlı ve dul kadınlar ise genellikle pazen basmadan koyu renkli kırık don giyerler" (Akdağ, 1956, 2016).

Fotoğraf 15:

Fotoğraf 15: Kırmalı don ile genç kız.

Fotoğraf 16:

Fotoğraf 16: Çabıklı don detay.

Kırmalı don, yaklaşık 2-3 metre kumaştan yapılan uçkurla büzülürdü. Önceleri elde boyama, Amerikan bezi-Kaput bezinden (köy ağzıyla kapıt, dimi olarak adlandırılan) dikilirmiş. Daha sonra basmadan dikilmeye başlanmış. Ancak genellikle genç kızlar ve yeni gelinler tarafından giyildiği için "ak basmadan" yani beyaz zemin üzerine küçük desenli (darılı) kumaşlardan dikilirdi (Fotoğraf: 14-15). Ancak yaşlı ve orta yaşlı kadınlar ise kınaya, düğüne giderken kırmalı don giyerdi. Emeti Karaağul'ın 25 Mart 2017 deki görüşmede yaptığı açıklamadan da anlaşıldığı gibi, "yine genç kızlar tarafından paçaları özellikle çoraplarının üstüne çıkartılarak, konduranın üzerine bu zengin görünümlü kırmalar düşürülür ve böylece gösterişli bir şekilde köy çeşmesine su almaya gidilirmiş" (Karaağul, 1918, 2017). Bu paçaların ucundaki sayısı ne kadar çok ise gösterişi o kadar çok olan incecik pliler-kırmalar, giyenin de gösterişini anlatırdı. Fatma Gülşen Akdağ ise "bu kırma donların paça ucundaki plilerden adını alan kıvrımlarının sayıca çok ve ince dikildiği oranda makbul sayıldığını, bu beceriyi köydeki hangi terzi gösterebiliyorsa o kişinin dikişinin tercih edildiğini, kırma donun ağ kısmına el büyüklüğünde iki parça kumaş geçirilerek giyen kişinin rahat hareket etmesinin sağlandığını, sonuç olarak bu parçalara çabık (ya da köy ağzıyla çapık) denildiğini" ifade etmiştir (Akdağ , 1956, 2016). Bu beyaz zemin üzerine ya da renkli zemin üzerine küçük nokta şeklinde desenleri olan kumaşlar elbise altındaki görselleriyle Düğerek kadınının giyim karakteristiklerindedir ve sosyolojik bir anlatım dili de ihtiva eder. Yani, bu donu giyen kişi bir genç kız ise, belki de özgür-nikahsız-bekâr anlamlarını sunması açısından donun paçaları ayağın-ayakkabının üzerine doğru düşecek şekilde dışarıdadır, bir başka deyişle serbest bırakılmıştır. Düğerek'te bu kırmalı donun paçaları eğer giyen kadın yaşlı, evli vb ise bu nikah bağlılığını sembolize etmesi açısından kadının paçalarını bağlı göstermek adına çorapların içindedir (Fotoğraf: 16), (Özdemir, 1948, 2017).

Fotoğraf 17:

Fotoğraf 17: Sarı çorap.

Fotoğraf 18:

Fotoğraf 18:Kasket ile yaşlı erkek, kasket baş ile yaşlı kadın.

Fotoğraf 19:

Fotoğraf 19: Kahverengi yazma ve kasket baş ile yaşlı kadın.

Kozalı Bürümcük (Bürümcek) Şamı, düğerek halkının “Kuş Tutma” olarak tabir ettikleri, ipek böcekçiliğiyle elde ettikleri ham ipek ipliklerle dokudukları bir ipek çeşidi olan bürümcük ipekten, genellikle elde dikilir. Ebatı yaklaşık olarak, ortalama 131x145 cm gibi kare yapılmaya çalışılmış büyük bir ölçüdedir. Hem atkısı hem de çözgüsü ipek iplikle dokunmuştur. 26 Mart 2017 tarihinde Feriştah Keyf ile Düğerek'te yapılan yüzyüze görüşmede “Ben “bürümcük şamımın” ölümünden sonra tabutuma örtülmesini vasiyet ettim.” şeklindeki ifadesiyle, eski geleneksel giyim kullanımının nadir hale gelerek giyime dair hatıraların cenaze üzerinde yaşatılmaya başlanacak kadar azaldığını ve bu giyim kültürünün yok oluşunu vurgulamaktadır.

Kahverengi yazma, Düğerek köyünde ilk kez genç kız olmuş kızlar tarafından, sosyal bir zorunluluk olarak takılmaya başlanırdı. Bu aksesuar, kızın artık bulûğ çağına ulaştığını gösterirdi ve takılmaması halinde köy halkı tarafından ayıplanırdı. Bu yazmanın krep olanı genç kızlar ve yeni gelinler tarafından kınaya, düğüne giderken takılırdı. Yaşlı kadınlarsa ince humayun kumaşından yaptıkları kahverengi yazmayı kullanırlardı. Bu yazma üçgen yapıldıktan sonra kıvrılarak bir şerit haline getirilir ve alna sarılırdı. Bu yazmayı alna sarma şekline “kasket” denirdi.

Yazma=Kasket kadında alna bağlanan kahverengi yazmayla üste takılan şamının alın kısmı şişkin hale getirilmeye çalışılarak bir tür kasket şekli verilmeye çalışılmıştır (Fotoğraf: 5-8-18-19-22-26-27-28), (Akdağ, 1925, 2016). Düğerek insanı yörük olduğu için Düğerek kadını da erkeğinin sekiz köşeli kasketine öykünerek, kendisi de bir nevi Yörük görüntüsü almaya çalışmıştır. Yani sekiz köşe kasketli efenin, kadın versiyonu efe görüntüsünü oluşturarak “ben de efeyim, ben de yörüğüm” demmiştir. İsmine kasket denilen bu alna yemeni bağlama şekli eğer şamının üzerine gerçekleştirilirse buna da ‘üstünden baş’ denilirdi.

Fotoğraf 20:

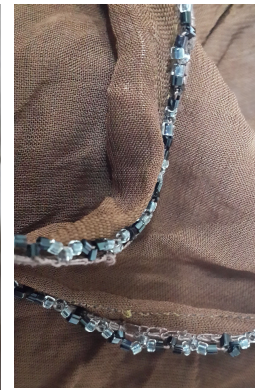
Fotoğraf 20: Kasket baş ile yaşlı kadınlar.

Fotoğraf 21: İşlenikli şamı detay.

Fotoğraf 22: Krep kumaştan kahverengi yazma.

Fotoğraf 21:

Fotoğraf 22:

27.12.2017 tarihinde, Ömeriye Keyik ile Düğerek'te yapılan yüz yüze görüşmede, üstten baş bağlama modelinin günlük kullanımına dair fotoğrafı çekilmiştir. Bu fotoğrafta yine başın silüetinin aynı kasket baş modelinde olduğu gibi, Yörük erkeği kasketinin görüntüsüne benzetilmeye çalışıldığı görülebilir (Fotoğraf: 23-24), (Keyik, 1952, 2017). Üstten baş modeliyle baş örtmek yeni gelin olunan günleri takip eden birkaç günlük zaman diliminde,(ağır-kaliteli-emek işi olması nedeni ile) bürümcek şamının üzerine uçları boncuk oyalı krep-kahverengi yazma bağlanarak kullanılır. Bu kullanım, o kadının yeni gelin olduğuna, başının artık

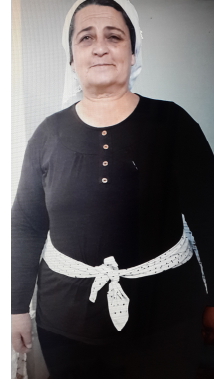
bağlandığına ya da evlilik sembolü gibi...sosyolojik bir dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Türk kültüründe evli insanlar için "başı bağlı" ifadesi kullanıla gelmektedir. 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile yapılan yüz yüze görüşmede, yeni gelin başıyla fotoğrafı çekilmiştir. Kendisi, " Ben de gelin olduktan sonra birkaç gün bu şekilde başımı örttüm", diyerek üstten baş örtmeyi uygulamalı olarak göstermiştir. Ayrıca şamının üstüne ve alna gelecek şekilde bağlanan kahverengi yazmanın uçlarındaki boncuk oyasının gösterilecek şekilde bağlanmasının gerekliliğine de vurgu yapmıştır (Akdağ, 1956, 2017). 20 Mart 2016 tarihinde, Muzaffer Masal ve Şahser Özdemir ile yapılan yüz yüze görüşmede ise kendilerinin üstten kasket baş modeli başörtülerıyla fotoğrafları çekilmiştir (Fotoğraf: 20), (Masal, 1941, 2016), (Özdemir, 1948, 2016). 19- 15 Mayıs tarihinde 2016 Naciye Akdağ ile yapılan Düğerek görüşmesinde kasket baş modeli baş bağlama örtüsüyle fotoğrafı çekilmiştir (Fotoğraf: 19), (Akdağ, 1923, 2016).

Fotoğraf 23:

Fotoğraf 24:

Fotoğraf 25:

Fotoğraf 23: 27.12.2017 Düğerek görüşmesi Üstten baş modeli örtülmüş günlük baş örtüsüyle yaşlı kadın. Sağ profil.
Fotoğraf 24: 27.12.2017 Düğerek görüşmesi Üstten baş modeli örtülmüş günlük baş örtüsüyle yaşlı kadın. Sol profil.
Fotoğraf 25: Beni şamıdan yapılan, bel kuşağı. Önden görünüş.

Sarı Çorap, konç kısmının uzunluğu 15 cm kadardır. İplikle ve beş şişe ve sarı, beyaz, siyah boyanmış iplikle, düz yani desensiz şekilde örülürdü. Beyaz ve sarı renkte olanların parmak ucu ve topuğu siyah renkli yapılırdı. 15 Mayıs 2016 tarihinde Naciye Akdağ ile Düğerek'te yapılan yüz yüze görüşmede kendisinin özel koleksiyonundan olan sarı çorapların fotoğrafı çekilmiştir (Fotoğraf: 17), (Akdağ, 1923, 2016).

Fotoğraf 26:

Fotoğraf 27:

Fotoğraf 28:

Fotoğraf 26: Beni şamıdan yapılan bel kuşağı. Arkadan görünüş.
Fotoğraf 27: İpek krep kahverengi yazma ve bürümcek şamını üstten baş modeli örten yeni gelin. Sol profil.
Fotoğraf 28: İpek krep kahverengi yazma ve bürümcek şamını üstten baş modeli örten yeni gelin.

Fotoğraf 29:

Fotoğraf 29: Krepten gelinler için kenarları boncuk oyalı kahverengi yazma.

Fotoğraf 30: Azerbaycan kadın giyiminde tuman ve yıldız işlemesi.

Fotoğraf 31: Tuman üzerinde yıldız işleme detay.

Fotoğraf 30:

Fotoğraf 31:

Sonuç

Muğla ve çevresinin karakteristik giyimlerinde olduğu gibi sarı peştamalları da bu yerleşim biriminin bir kimliği niteliğindedir. Çünkü ülkemizin birçok ilinin köyleriyle olan giyim çeşitliliği bağ olduğu gibi Muğla'nın da ilçeleriyle, köyleriyle ve sonuç olarak tüm yerleşim alanlarının birbirleriyle çeşitlilik üzerine bir bağ vardır. Çünkü geleneksel kültür bütünlüğü olan bir alandır. En genel söyleyişle Geleneksel Türk Kültürü olarak isimlendirilebilecek olan bu sahada hem yaygın bir peştamal, bürüntü vb isimlerle bir üst örtü kullanımı vardır hem de bu üst örtüsü (Atkı-şal) çeşitli zemin renkleri üzerine çeşitli çubuklu desenlerle ve kullananın medeni durumuna göre köyden köye çeşitlendirilmiştir. Örneğin, Muğla-Yerkesik'in peştamalları beyaz zemin üzerine mavi renkli çubuklara sahipken Ula peştamalları genç kızlar ve yeni gelinler için beyaz zemin üzerine pembe çubuklu, yaşlı kadınlar içinse yine beyaz zemin üzerine siyah çubukludur. Düğerek'te ise yine evli-bekar, yaşlı genç vb olmaya yönelik bir bürüntü ve giyim kullanma ölçütü vardır. Yani bu sosyolojik yaklaşım da giyim kültürünü çeşitlendiren unsurlardandır. Son yıllarda iyice yaygınlaşan, Türk giyim kültüründe de olmayan kaç-göçe dayalı, dini giyim modası ise adeta bu kadar çeşitlilik gösterebilen kültür zenginliğini bir tür tek tip anlayışa sürüklüyor gözükmektedir. Oysa geleneksel olarak bakıldığında Türk baş örtmek fiilinde kaç-göç yoktur. Üstelik aynı köyde dahi baş bağlama şekilleri tep tipin ötesinde, bir çok sözcükle ifade edilen bir çeşitliliktedir. Fotoğraf 20 ve 21 örneklerinde olduğu gibi üstten beş ya da kasket baş diye isimlendirilen baş bağlama şekillerinde kadınların saçlarından birer bölümü de görünür durumdadır.

Bu çalışmada olduğu gibi, Türkiye'de artık kullanılmayan ve giyime dair pek çok sözcük yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Türkiye giyim envanterinin ve dilinin köy köy kayıt altına alınarak Türk Halk Kültürü bilimine kazandırılması zorunluluğu, bu araştırmanın gerekliliğini ve önemini artıran bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden erozyona uğrayan geçmiş giyim kültürlerimizin de çok hızlı şekilde korunmaya alınması gerekmektedir. Günümüzde mevcut tarihi giyim kültürüne sahip çıkılması, bu konuda yeni sentezler yapılması gerekirken tamamen Türkiye coğrafyasıyla ve giyim zenginlikleriyle alakasız bir giyim görseliyle karşı karşıya kalındığı açıktır. Bu durumda Melda Özdemir'in de ifade ettiği gibi "Maddi kültür varlıklarımızdan biri olan geleneksel kadın kıyafetlerinin ortaya çıkarılması, bilinmeyen yönlerinin tanıtılması, günümüzde ulaşılabilen örneklerinin tespit ve muhafaza edilmesi, gelecek kuşaklara tanıtılması açısından önemlidir (www.millifolklor.com).

KAYNAKÇA

Aslan Özşen, A. (2017). 19. Yy da Muğla İli-Ula Kazasında İstifade Edilen Milli Giyimler. *Scientific News Of Azerbaijan State University Of Art and Culture*, S.24, s.256-265.

http://dumberek.atwebpages.com/index-5_3_makale-arastirma-dugerek-seytankoy-denmesi.html

<http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=95&Sayfa=342>

<http://www.sonsuz.us/turk-mitolojisine-gore-gunes-ay-ve-yildizlar/>

<http://www.sozcu.com.tr/astroloji/astroloji-dersleri/gunesin-mitolojideki-anlami-ve-onemi/>

<https://arkeolojimizmesi.wordpress.com/2016/05/01/turk-mitolojisinde-gunes-ay-ve-yildiz>

KAYNAK ŞAHISLAR

Akdağ, Ali. 10 Şubat 1925 Düğerek doğumlu, 27 Kasım 1997'de Düğerek'te vefat etti. Okur-yazar.

Akdağ, Fatma Gülşen. 1956 Düğerek doğumlu, ilkokul mezunu, Düğerek'te yaşıyor.

Akdağ, Naciye. ilkokul 3. sınıf diploması var, 1923 Düğerek doğumlu, Düğerek'te yaşıyor.

Bıyık, Faden. 01 Temmuz 1901 Düğerek doğumlu, 22.01.1991'de Düğerek'te vefat etti. Okuryazar değil.

Karaağlı, Emeti. 1918 Düğerek doğumlu, okuryazar değil, Düğerek'te yaşıyor.

Keyf, Feriştah. 1948 Dügerek doğumlu, ilkokul 3. sınıf mezunu, Dügerek'te yaşıyor. Şahsi koleksiyonundan.

Keyik, Ömeriye (Gülseren). 1952 Dügerek doğumlu, ilkokul mezunu, Dügerek'te yaşıyor.

Masal, Muzaffer. 1941 Dügerek doğumlu, okuryazar değil, Dügerek'te yaşıyor.

Ölmez, Güldane. 1948 Dügerek doğumlu, okuryazar, Dügerek'te yaşıyor.

Özdemir, Şahser. 1948 Dügerek doğumlu, ilkokul mezunu, Dügerek'te yaşıyor.

Sarı, Zehra. Fahriye Gökçen'in annesi, 1907 Dügerek doğumlu, okuryazar değil, 1994'te Dügerek'te vefat etti. Fahriye Gökçen'in annesi, Güldane Ölmez'in anneannesi.

Tok, Nebiha. 1935 Dügerek doğumlu, ilkokul mezunu, 2016'da Dügerek'te vefat etti. Fatma Gülşen Akdağ'ın annesi.

Toprak, Cevdet. 1931 Dügerek doğumlu, ilkokul 5. Sınıf mezunu, Dügerek'te yaşıyor.

Toprak, Habibe. 1932 Dügerek doğumlu, ilkokul 5. sınıf mezunu, Dügerek'te yaşıyor.

RESİMLERİN AÇIKLAMALARI

Fotoğraf 1: 16 Nisan 2018 tarihinde, Habibe-Cevdet Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Cevdet Toprak'ın evi, avlu kapısı üzerindeki stilize güneş biçimi (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 2: 16 Nisan 2018 tarihinde, Habibe-Cevdet Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Avlu kapısından detay (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 3: 16 Nisan 2018 tarihinde, Habibe -Cevdet Toprak çifti ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Tıngıraklı dış kapı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 4: 16 Nisan 2018 tarihinde, Habibe -Cevdet Toprak çifti ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Tıngıraklı oda kapısı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 5: 26 Mart 2017 Güldane Ölmez'in ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Zehra Sarı peşli henteri, çapıklı don, işlenikli şamı ve kahverengi yazmasıyla (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 6: 16 Nisan 2018 tarihinde, Habibe Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Habibe Toprak koleksiyonu, sarı peştamal (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 7: 4 Mart 2016 tarihinde, Muzaffer Masal ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Muzaffer Masal koleksiyonu, sarı peştamal. (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 8: 24 Mart 2016 Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Nebiha Tok, peşli henteri, işlemeli şamı ve kahverengi yazma ile. (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 9: 26 Mart 2017 Feriştah Keyfile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Feriştah Keyf koleksiyonu, kozalı bürümcük şamı ve dilgoz. (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 10: 16 Nisan 2018 Güldane Ölmez ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Güldane Ölmez'in dedesi Ömer Sarı askerden gelirkin getirdiği pelerininle (Dört ayak peştamal) (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 11: 16 Nisan 2018 Habibe Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Habibe Toprak koleksiyonu, gollu bürüntü ve kenarlarındaki koza detayları. (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 12: 16 Nisan 2018 Habibe-Cevdet Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Habibe Toprak koleksiyonu, gollu bürüntü, genel görünüş (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 13: Nisan 2018 Habibe Toprak ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Habibe Toprak gollu bürüntüsüyle (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 14: 15 Mayıs 2016 Şahser Özdemir ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Şahser Özdemir'in genç kızlık resmi (yaklaşık 15 yaş civarı), nişanlısı Nevzat Akdağ ile nikah günü fotoğrafı. (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 15: Şahser Özdemir'in gırmalı donunun paçaları henüz evli olmadığı için ayaklarının üstüne düşürülmüş (Detay). (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 16: 25 Mart 2017 Emeti Karaağul ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Emeti Karaağul'un kullandığı, mavi basmadan çapıklı don (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 17: 15 Mayıs 2016 Naciye Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Naciye Akdağ kişisel koleksiyonundan sarı çorap (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 18: 15 Mayıs 2016 Naciye Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve aile albümünden fotoğrafı. Naciye Akdağ özel aile albümünden. Naciye Akdağ'ın annesi, Şahser Özdemir'in anneannesi Faden Bıyık geleneksel Dügerek giyimi ve kasketbaş modeli baş örtüsü ile ve Naciye Akdağ'ın eşi, Şahser Özdemir'in babası ve Faden Bıyık'ın damadı Ali Akdağ geleneksel yörük kasketi ile (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 19: 15 Mayıs 2016 Naciye Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Naciye Akdağ kasket baş modeli örtülmüş işlenikli şamısı ile (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 20: 24. Mart 2016 Muzaffer Masal ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Muzaffer Masal ve Şahser Özdemir kasketbaş modeli baş örtüleri ile (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 21: 24. Mart 2016 Şahser Özdemir ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Şahser Özdemir koleksiyonundan, yıldız motifli işlenikli şamı, detay (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 22: 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile yapılan yüz yüze görüşme ve fotoğrafı., Fatma Gülşen Akdağ koleksiyonundan, boncuk oyalı, krep-kahverengi yazma detayı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 23: 27.12.2017 tarihinde Ömeriye Keyik (Gülseren) ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Ömeriye Keyik üstten baş modeli baş örtüsü ile. Sağ profil fotoğrafı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 24: 27.12.2017 tarihinde Ömeriye Keyik (Gülseren) ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Ömeriye Keyik üstten baş modeli baş örtüsü ile. Sol profil fotoğrafı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 25: 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Benli şamı Fatma Gülşen Akdağ'ın taktığı benli şamı ile henteri üzerine bel kuşağı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 26: 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Fatma Gülşen Akdağ bürümcek şamı ve boncuklu, krep-kahverengi yazma, üstten baş modeli yeni gelin örtüsü ile. Sol profil fotoğrafı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 27: 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Fatma Gülşen Akdağ bürümcek şamı ve boncuklu, krep-kahverengi yazma, üstten baş modeli yeni gelin örtüsü ile (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 28: 15 Mayıs 2016 tarihinde Fatma Gülşen Akdağ ile Dügerek'te yapılmış, yayınlanmamış, yüz yüze görüşme ve fotoğrafı. Fatma Gülşen Akdağ'ın taktığı benli şamı ile henteri üzerine bel kuşağı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 29: 15 Mayıs 2016 tarihinde Boncuk oyalı, Krep-kahverengi yazma, genel görünüşü (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 30: 25 Ocak 2017 tarihinde Bakü Halça-Halı Müzesi, Geleneksel Azerbaycan Giyimleri Koleksiyonundan, fotoğrafı. Kadın giyimi (etek-tüman) üzerindeki yıldız motifleri (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).

Fotoğraf 31: 25 Ocak 2017 tarihinde Bakü Halça-Halı Müzesi, Geleneksel Azerbaycan Giyimleri Koleksiyonundan, fotoğrafı. Kadın giyimi (etek-tüman) üzerindeki yıldız motifleri detayı (Fotoğraf: A. Aslan Özşen).